

Advies over de conceptnota lerarenopleiding

Advies over de conceptnota lerarenopleiding

Samenvatting ⁽¹⁾

De Vlaamse Onderwijsraad schaart zich in grote mate achter de uitgangspunten van de conceptnota. Hij wil, net als de minister, zo vlug als mogelijk duidelijkheid over de plaats van de verschillende vormen van lerarenopleiding ten aanzien van de nieuwe structuur van het hoger onderwijs.

De onderwijsraad hecht, zoals de minister, veel belang aan de betrokkenheid van het afnemend veld bij de lerarenopleiding en gaat principieel akkoord met de wijze waarop die betrokkenheid gestalte krijgt in de figuur van de mentor en in gemengde commissies.

De verwevenheid van theorie, praktijk en reflectie, de nood aan permanente professionalisering en de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep zijn een voortdurende zorg die blijkt uit alle voorgaande adviezen van de Vlor in dit verband.

De Vlor heeft nog vragen en opmerkingen bij de concrete uitwerking van de uitgangspunten en vond enkele lacunes in het concept. Zo zegt de nota zo goed als niets over de financiering van het geheel.

De Vlor heeft het erg moeilijk met het grote volume aan stage waarmee de scholen zullen geconfronteerd worden en met de wijze waarop de overheid het concept van de in-service stage invult.

De opdracht van de GPB-opleidingen en hun verhouding met de specifieke lerarenopleidingen in universiteiten en hogescholen blijven knelpunten waarover de Vlor zeker verder overleg vraagt.

1 Situering

Dit advies begint met algemene en principiële uitspraken over de uitgangspunten van het concept zelf. Op basis van die uitspraken geeft de Vlor de positieve punten, de lacunes en de knelpunten aan. Bij de uitgangspunten spreekt de Vlor zich alleen uit over principes. Opmerkingen over de concrete invulling komen aan bod in de andere delen van het advies. Waar mogelijk formuleert de Vlor eigen standpunten en voorstellen in verband met de aangesneden kwesties.

De conceptnota stelt een reeks haalbaarheidsstudies in het vooruitzicht. De Vlor wil graag kennis nemen van de resultaten van deze haalbaarheidsstudies om goed geïnformeerd advies te kunnen uitbrengen over het voorontwerp van decreet over de lerarenopleiding. Deze vraag mag geen vertraging voor gevolg hebben.

De Algemene Raad van de Vlor keurde dit advies goed op 27 januari 2005 met eenparigheid van stemmen, 27 leden stemden voor, 4 leden onthielden zich bij de stemming.

1 De samenvatting werd toegevoegd na de bespreking van het advies in de Algemene Raad. Zij werd niet onderworpen aan de stemming Algemene Raad en maakt op die manier niet echt deel uit van het advies.

2 Uitgangspunten

2.1 Betrokkenheid en verantwoordelijkheid van het afnemende veld

Het afnemend veld heeft een gedeelde verantwoordelijkheid bij de opleiding van nieuwe leerkrachten. Mentoren en gemengde commissies zijn instrumenten om vanuit een echte betrokkenheid bij de opleiding gestalte te geven aan die gedeelde verantwoordelijkheid.

Het volwassenenonderwijs, de basiseducatie en het deeltijds kunstonderwijs behoren eveneens tot het afnemend veld van de lerarenopleiding. Hun betrokkenheid komt in deze conceptnota niet uitdrukkelijk aan bod. De opleidingsinstellingen moeten ook basiscompetenties realiseren die deze aanbieders nodig hebben.

2.2 Continuüm van professionalisering als leerwerktraject

De Vlor onderschrijft dit uitgangspunt. De overheid focust hier terecht op de nood aan een soepele overgang tussen leren en werken op het scharniermoment tussen de lerarenopleiding en de instap in het lerarenberoep. De Vlor vindt dat de overheid zelf dit principe niet respecteert bij de uitwerking van zijn concept. Voor leerkrachten in spe die kiezen voor een in-service stage is de afstand tussen de stage en de andere opleidingsonderdelen veel te groot.

2.3 Lerarenopleiding zo kort mogelijk houden

Voor de Vlor primeert de kwaliteit van de afgestudeerden op de duur van de opleiding. Als de kwaliteit dat vereist is de Vlor niet tegen een verlenging van de studieduur in sommige vormen van lerarenopleiding. Hij vraagt aan de overheid wel om hierbij in overweging te nemen dat een verlenging van de studieduur een bijkomende drempel is voor sociaal zwakkere kandidaten. De in-service stage in dit concept is bijvoorbeeld een feitelijke verlenging van de studieduur met een aanzienlijke meerkost voor de leraar in spe.

2.4 Mogelijkheden scheppen voor zij-instromers

Voor het onderwijs is het goed dat mensen tijdens hun professionele loopbaan nog kunnen instromen in het lerarenberoep. Goede zij-instromers zijn nodig voor een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Maar het concept ruimt de bestaande drempels voor zij-instromers niet op. De overheid doet bijvoorbeeld geen duidelijke uitspraken over de verrekening van elders verworven anciënniteit. Integendeel, ze werpt bijkomende drempels op in het concept van de opleiding zelf.

De aandacht voor zij-instromers mag geen nieuwe discriminaties voor gevolg hebben tussen verschillende groepen van leraren en kandidaat-leraren. Zij mag niet leiden tot een minder aantrekkelijk traject voor generatiestudenten dan voor zij-instromers.

In het traject voor zij-instromers moet de pedagogisch-didactische component voldoende aandacht krijgen.

2.5 Zelfstandige uitoefening pas na praktijkervaring van voldoende omvang

De Vlor onderschrijft dit uitgangspunt en vindt dat toekomstige leraren alleen voldoende praktijkervaring kunnen opdoen indien een groot deel van die praktijkervaring uit zelfstandige stage bestaat. Maar het volume dat de minister hier voorstelt vindt de Vlor meer dan voldoende.

Wat voldoende praktijkervaring is, is niet voor alle leerkrachten in spe hetzelfde. Het rendement van praktijkervaring is bijvoorbeeld sterk afhankelijk van hun vooropleiding, hun beroepservaring en hun levenservaring.

De overheid vult praktijkervaring hier in als stage. Maar praktijkervaring is meer dan alleen stage. Zonder afbreuk te doen aan de autonomie van de opleidingsinstellingen om in het praktijkgerichte deel van hun opleiding de verhouding vast te leggen tussen zelfstandige stage en andere praktijkgerichte opleidingsonderdelen, onderschrijft de raad ten volle de zorg van de minister dat de opleiding meer zelfstandige stage zou bevatten dan nu het geval is. Het doel van elke lerarenopleiding is de realisatie van de basiscompetenties bij haar studenten. Een leraar in spe kan ook in andere educatieve contexten dan de onderwijscontext praktijkervaring opdoen die bijdraagt tot de verwerving van de basiscompetenties ⁽²⁾. De basiscompetenties omvatten meer dan alleen competenties nodig tussen de vier klasmuren. Zij hebben te maken met alle aspecten van het lerarenberoep. Het behoort tot de autonomie van elke opleidingsinstelling om op basis van die basiscompetenties haar opleiding uit te bouwen. De overheid kan alleen de principes vastleggen.

2.6 Permanente professionalisering als onderdeel van het lerarenberoep

Het lerarenberoep is een continuüm van leren. Maar een decreet over de lerarenopleiding beperkt zich om pragmatische redenen nu best tot de initiële lerarenopleiding.

Een decreet over de professionalisering van leraren moet het decreet over de lerarenopleiding aanvullen. De schoolleiders en de schoolbesturen hebben een belangrijke rol in de ondersteuning van de permanente professionalisering van leraren. Zij moeten daarvoor onder meer een beroep kunnen doen op de pedagogische begeleidingsdiensten. Het decreet over de professionalisering van leraren moet de reglementaire basis leggen voor de rol van alle actoren op dat terrein en bijkomende middelen voorzien voor bijkomende opdrachten.

2.7 Aantrekkelijkheid garanderen via lerarenopleiding

De conceptnota bevat hier een geruststellende, maar louter kwantitatieve beschrijving van de feitelijke situatie. Zij zegt niets over de kwaliteit van de instroom. De scholen hebben nood aan kwalitatief goed gevormd personeel.

Kwantitatief genoeg instroom, betekent niet automatisch dat er geen probleem is van kwaliteit van de instroom. Hier is nood aan een actief instroombeleid voor generatiestudenten vanuit het secundair onderwijs naar de geïntegreerde lerarenopleidingen aan de hogescholen.

De kwaliteit van de uitstroom is wel een goede indicator voor de kwaliteit van onze

2 zie ook 5.10

leerkrachten. De kwaliteit van onze leerkrachten moet een permanente zorg zijn, willen wij de kwaliteit van het onderwijs in Vlaanderen behouden en, daar waar nodig, verbeteren.

Niet alleen de opleiding, maar ook het beroep van leraar moet aantrekkelijk zijn en blijven. De opleiding zal betere studenten aantrekken als het beroep zelf voldoende aantrekkelijk is. Die aantrekkelijkheid heeft ook te maken met voldoende ondersteuning tijdens de beroepsloopbaan.

2.8 Samenwerking tussen opleidingsinstituten

De Vlor onderschrijft dit uitgangspunt. Hij vraagt aan de overheid stimuli om deze samenwerking te doen groeien. Samenwerking van onderuit kan alleen tussen gelijkwaardige partners waarvoor de samenwerking zelf leidt tot een win/win-situatie.

3 Positieve punten in het concept

De Vlor ondersteunt ten volle de intentie van de minister om op korte termijn een decreet te formuleren over een vernieuwde lerarenopleiding.

De conceptnota vertrekt van concrete uitgangspunten en geeft eindelijk meer duidelijkheid over de relatie tussen de lerarenopleiding en het structuurdecreet.

De mentor is een goed instrument om de afnemende velden te betrekken bij de opleiding. De waarde die de minister hecht aan deze figuur is een positief signaal voor het belang dat hij hecht aan de betrokkenheid van de afnemende velden bij de lerarenopleiding. Hij erkent niet alleen het belang van de taak van de mentor, maar voorziet ook in een financiering van het mentoraat en in een opleiding voor de mentoren.

De conceptnota geeft een goede aanzet om de lerarenopleiding te flexibiliseren door elders verworven competenties en elders verworven kwalificaties te valoriseren.

4 Lacunes in het concept

4.1 Te definiëren begrippen

Uit de nota blijkt niet duidelijk wat de juiste definitie is van begrippen zoals: stage, in-service stage, pre-service stage, zij-instromer, zelfstandige stage, mentoraat, praktijkgedeelte enz...In de tekst worden deze begrippen niet altijd even consequent gebruikt. Het nieuwe decreet over de lerarenopleiding moet eenduidige definities bevatten van deze begrippen. Vooral het begrip stage zelf moet een duidelijke en éénduidige omschrijving krijgen.

De Vlor stelt voor om het begrip 'ingroeibaan' niet te gebruiken, maar alleen te spreken over 'in-service' stage en 'pré-service' stage. Het concept gebruikt de begrippen 'ingroeibaan' en 'in-service' stage door elkaar. Dit geeft aanleiding tot verwarring en onduidelijkheid. In zijn advies spreekt de Vlor alleen over 'in-service' stage.

4.2 Samenhang in het geheel van de opleidingstrajecten

Het concept schenkt onvoldoende aandacht aan de samenhang tussen mogelijke

opleidingstrajecten. Het schuift de verantwoordelijkheid over de interpretatie van die samenhang te veel naar de individuele opleidingsinstellingen via flexibilisering.

Het concept omvat niet alle lerarenopleidingen. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk wat de plaats zal zijn van de bestaande voortgezette opleidingen. De Vlor is voorstander van een geprivilegieerde relatie tussen de initiële opleidingen en de bestaande voortgezette opleidingen die voorbereiden op bepaalde taken in het onderwijs zoals de opleiding voor het buitengewoon onderwijs en de opleiding voor de basiseducatie. De minister heeft een bijzondere verantwoordelijkheid ten aanzien van dit soort opleidingen.

4.3 Financiering

De Vlor stelt dat dit concept een grote meerkost voor gevolg zal hebben. De nota zegt niets over die meerkost en over de wijze waarop de overheid die meerkost zal financieren. De Vlor kijkt in dit verband uit naar de resultaten van de haalbaarheidsstudies.

Zo zal de organisatie van de specifieke opleidingen nieuwe uitgaven genereren waarvoor de instellingen bijkomende middelen nodig hebben van de overheid. De conceptnota zegt niets over de kostprijs van die vernieuwing en geeft niet aan hoe en of de overheid die opleidingen zal financieren.

Een ander voorbeeld is het mentoraat. De overheid doet hier een voorstel, maar geeft geen aanduidingen over het bedrag dat zij hieraan wil besteden. De overheid zegt niets over het aantal mentoruren waarover scholen zullen beschikken, over de wijze waarop zij deze uren zal verdelen tussen de scholengemeenschappen en over de wijze waarop zij deze nieuwe meerkost zal financieren.

4.4 Nieuwe doelgroepen

De conceptnota vermeldt nergens het belang van de instroom en doorstroom van nieuwe doelgroepen in de lerarenopleiding, noch bij de uitgangspunten, noch bij de concrete uitwerking. Verder is nergens sprake van de mogelijkheden voor studenten die een diploma hoger onderwijs behaalden in het buitenland, en die hier een specifieke opleiding willen volgen.

Voor de Vlor blijft het belangrijk dat studenten die behoren tot de doelgroepen van het gelijke onderwijskansenbeleid door middel van een actief instroom- en doorstroombeleid meer kansen krijgen om de kwalificaties te verwerven die hen toelaten op een volwaardige manier het lerarenambt uit te oefenen.⁽³⁾

5 Knelpunten in het concept

5.1 De stage

Het concept voorziet een aanzienlijke vermeerdering van het totale volume aan stage. De praktische organisatie van dit grote volume stage in de stagescholen, is een probleem, ook in de centra voor volwassenenonderwijs en in het deeltijds kunstonderwijs. In alle scholen

3 Zie ook 'Diversiteit als meerwaarde. Engagementsverklaring van de Vlaamse onderwijswereld', Brussel, 19 februari 2003, engagement 12, blz. 4

zullen stagiairs grote delen van het curriculum geven.

Voor zij-instromers is dit grote volume aan stage gewoon niet haalbaar, zelfs niet met een soepele erkenning van EVC door de instellingen. Zowel het grote volume aan pre-service stage als het concept van de in-service stage, staan haaks op het profiel van de cursisten van de aparte lerarenopleiding. Voor goede beroepskrachten uit het bedrijfsleven is dit helemaal geen aantrekkelijk perspectief.

Studenten moeten van bij de aanvang van hun opleiding mogelijkheden krijgen om praktijkervaring op te doen. De sterke scheiding in de tijd tussen praktijkervaring en theorie zal de kloof tussen theorie en praktijk nog vergroten. De wederzijdse beïnvloeding van theorie en praktijk blijft uit. Op die manier draagt het grote pakket aan stage in dit voorstel niet echt bij tot een substantiële verbetering van de kwaliteit van de opleiding. Ervaring leidt niet per definitie tot leren. Stage rendeert optimaal met een goede begeleiding en met gestructureerde mogelijkheden tot reflectie op de eigen praktijkervaring. Vooral in de in-service stage is het gevaar groot dat hier niet veel van terecht komt.

De opleidingsinstellingen zelf moeten de wijze waarop studenten de nodige studiepunten voor stage behalen, flexibel kunnen organiseren. De organisatie van de stage en de plaats van de stage in het geheel van de opleiding behoren tot de autonomie van de opleidingsinstellingen.

De leraar in opleiding moet geconfronteerd worden met alle onderwijsvormen en met leerlingen met bijzondere noden. In-service stage en pre-service stage moeten kunnen in alle onderwijsnetten en onderwijssettings, dus ook in scholen voor buitengewoon onderwijs, in centra voor volwassenenonderwijs, in centra voor basiseducatie, in centra voor deeltijds onderwijs, in scholen met een specifiek project enz...

Stage omvat meer dan alleen lesgeven. Stage heeft te maken met alle elementen van het beroep van leraar.

Hoe gaat de overheid garanderen dat alle studenten de kans krijgen om een pre-service of een in-service stage te doen? Mogen scholen stagiairs weigeren? En mogen opleidingsinstellingen weigeren om stagiairs in bepaalde scholen te plaatsen?

5.1.1 Pre-service stage

Het is niet duidelijk of studenten van de specifieke opleidingen nu 30 of 45 studiepunten pre-service stage moeten doen. Daar waar de conceptnota spreekt over minimaal 30 en optimaal 45 studiepunten stage, is het niet duidelijk over welk soort stage zij het dan heeft.

In de geïntegreerde opleiding is 45 studiepunten voor zelfstandige stage in het derde jaar te veel. Voor een aantal opleidingen is dat technisch niet haalbaar, bijvoorbeeld voor vakken met een beperkt aantal uren in het secundair onderwijs.

In de specifieke opleidingen aan universiteiten, hogescholen en in de centra voor volwassenenonderwijs 30 studiepunten stage realiseren is, al evenmin een haalbare kaart. De leraren in opleiding aan de conservatoria kunnen op één schooljaar niet zoveel uren presteren in hun vakgebied.

5.1.2 In-service stage

Lang niet alle leraren in spe die opteren voor een in-service stage, zullen tijdens dat eerste jaar een baan vinden die 70% van de uren voor een voltijdse opdracht omvat. Daarom stelt

de Vlor voor om van die 70% een maximum te maken in plaats van een minimum en in het decreet een regeling te ontwerpen waarbij leraren in spe een diploma kunnen verwerven na een in-service stage met een omvang tussen een bepaald minimum percentage van een voltijdse opdracht en maximum 70% van een voltijdse opdracht. Dit maximum is nodig omdat een voltijdse baan te weinig ruimte laat voor reflectie op de praktijkervaring en terugkoppeling van de praktijkervaring naar de theoretische componenten van de opleiding.

Een leerkracht in spe die kiest voor een in-service stage zal per definitie alleen ervaring opdoen in de onderwijssetting waarin hij tewerkgesteld is. Kan de leerkracht in opleiding op die manier alle basiscompetenties verwerven?

Het is niet evident om een zij-instromer een heel schooljaar uit zijn beroepssituatie te halen voor een in-service stage. Deze keuze zal meestal leiden tot een belangrijk inkomensverlies. Zo zal de nieuwe regeling goede kandidaten eerder afstoten dan aantrekken. Moet onderwijs hier de bedrijfssectoren niet op hun verantwoordelijkheid wijzen. Ook zij hebben er belang bij dat toekomstige arbeidskrachten opgeleid worden door goede en ervaren beroepskrachten uit hun sector.

Wat is het statuut van een persoon die bezig is met een in-service stage. Hier stelt zich een arbeidsrechtelijk probleem. Wat is zijn relatie met de opleidingsinstelling en wat is zijn relatie met zijn werkgever? Is hij student of leraar?

Omwille van deze pecuniaire, statutaire en onderwijskundige redenen staat de Vlor heel sceptisch ten opzichte van het concept van de in-service stage. Hij vraagt zich af of deze vorm van stage nut heeft in alle segmenten van het onderwijs. Hij heeft ook vragen bij de aantrekkelijkheid en de haalbaarheid van deze vorm van stage voor scholen en kandidaat leerkrachten. Toch kan deze vorm van stage wel aantrekkelijk zijn voor sommige generatiestudenten uit de specifieke opleidingen.

5.1.3 Gemengde commissies

Gemengde commissies zijn een goede werkvorm om de betrokkenheid van het afnemend veld te concretiseren. Maar zoals hier beschreven, bieden zij onvoldoende rechtszekerheid aan de leerkracht in spe. Bij wie kunnen zij bijvoorbeeld in beroep gaan als zo'n gemengde commissie een onvoldoende geeft voor hun stage? Volgens de Vlor beslist uiteindelijk altijd het opleidingsinstituut of de kandidaat zijn diploma krijgt. Het is het opleidingsinstituut dat het diploma uitreikt. Het opleidingsinstituut blijft uiteindelijk verantwoordelijk voor de realisatie van de basiscompetenties bij al haar afgestudeerden. Juridisch-technisch moet het opleidingsinstituut het aanspreekpunt zijn na een assessment door een gemengde commissie.

De Vlor kiest in dit verband voor een systeem waarbij dezelfde instantie, met name een gemengde commissie, de twee soorten stage op dezelfde manier beoordeelt. Hij pleit dus ook voor gemengde commissies voor de beoordeling van de pre-service stage.

5.2 Aanvangsbegeleiding

De aanvangsbegeleiding is een stuk van de professionalisering van de leraar. In het decreet over de lerarenopleiding moet de aanvangsbegeleiding alleen aan bod komen omwille van de band met de mentor.

De organisatie van de aanvangsbegeleiding is een opdracht voor de schoolleider en het schoolbestuur. Het zijn in de eerste plaats de pedagogische begeleidingsdiensten die hen daarbij ondersteunen.

De Vlor vraagt zich af of alle scholen over voldoende mogelijkheden zullen beschikken om het recht op aanvangsbegeleiding te waarborgen.

Een leraar in aanvangsbegeleiding is een gediplomeerd en volwaardig leraar. Hij moet aan het einde van zijn opleiding over de basiscompetenties beschikken, niet aan het einde van de aanvangsbegeleiding. De basiscompetenties zijn de verantwoordelijkheid van de opleidingsinstelling, niet van de school waar een leraar toevallig soms een heel beperkt aantal uren presteert tijdens het eerste schooljaar van zijn loopbaan. Als het schoolbestuur desondanks oordeelt dat een leraar aan het einde van zijn aanvangsbegeleiding niet voldoet, dan spelen hier de gewone statutaire regels van de tijdelijke aanstelling.

5.3 De mentor

De figuur van de mentor is een goed instrument om vanuit een echte betrokkenheid gestalte te geven aan de verantwoordelijkheid van de afnemende velden voor de kwaliteit van de lerarenopleiding.

De Vlor onderschrijft het voornemen van de overheid om de uren mentoraat in beginsel toe te kennen aan de scholengemeenschappen. De scholengemeenschap ontvangt de uren en verdeelt ze over haar scholen. De invulling van het mentoraat en de keuze van de mentor zijn een zaak van de school. De selectie van mentoren is geen taak voor de opleidingsinstellingen of voor de pedagogische begeleidingsdiensten. Personeel evalueren is geen opdracht van de begeleidingsdiensten, en zeker niet van de opleidingsinstellingen. De Vlor is voorstander ⁽⁴⁾ van een werkwijze waarbij het profiel van de mentoren en de selectiecriteria tot stand komen in overleg tussen de school, de pedagogische begeleidingsdienst en de opleidingsinstellingen

De mentor is best iemand van de school waar de leerkracht in spe of de beginnende leerkracht stage loopt of tewerkgesteld is. De scholen moeten hun 'beste' leerkrachten kunnen selecteren als mentor. De Vlor onderschrijft het principe dat mentoren voor een deel van hun opdracht voor de klas blijven staan.

In het concept is er geen verband tussen het aantal uren dat een scholengemeenschap krijgt voor mentoraat en het aantal stagiairs dat de scholen van de scholengemeenschap effectief opnemen. Optimaal zou elke school haar mentoruren moeten kunnen verdienen op basis van een duurzaam partnerschap met één of meerdere opleidingsinstellingen.

De Vlor vraagt de minister om te onderzoeken welke invloed de grote stagelast zal hebben op de draagkracht van de scholen. De koppeling van het aantal mentoruren aan het aantal stagiairs en het aantal leerkrachten in aanvangsbegeleiding in een school, moet een element zijn van dat onderzoek. Een school moet stagiairs kunnen weigeren als zij onvoldoende mentoruren heeft om die stagiairs te begeleiden.

Niet alle scholen behoren tot een scholengemeenschap. En in het deeltijds kunstonderwijs, de centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie bestaat de figuur van de scholengemeenschap niet. Studenten moeten kunnen stage lopen in deze onderwijssettings en deze scholen moeten voor hun nieuwe leerkrachten

4 De Algemene Raad stemde over deze zin: 16 leden stemden voor, 4 leden stemden tegen en 11 leden onthielden zich bij de stemming

aanvangsbegeleiding kunnen organiseren. Het decreet op de lerarenopleiding moet voor hen een regeling voorzien die hen recht geeft op uren voor mentoraat.

In het Gemeenschapsonderwijs holt de toekenning van de uren voor mentoraat aan de scholengemeenschap de facto de decretale bevoegdheden van de scholengroepen verder uit. De toekenning van de uren aan een scholengemeenschap en niet aan de inrichtende macht van een school leidt in het officieel gesubsidieerd onderwijs en in het vrij gesubsidieerd basisonderwijs tot juridische problemen.

De Vlor onderstreept de nood aan vorming voor de mentoren. De conceptnota geeft niet aan wie instaat voor die vorming en wie ze financiert.

In het volwassenenonderwijs en in het deeltijds kunstonderwijs is het overgrote deel van de leerkrachten deeltijds tewerkgesteld. Velen onder hen beschikken over de nodige vaardigheden om een goed mentor te zijn. De Vlor vindt dat leerkrachten die deeltijds werken, mentor kunnen zijn. Vooral in het deeltijds kunstonderwijs hebben alle lessen plaats tijdens een zeer beperkt aantal uren per week. Het zal organisatorisch onmogelijk zijn om mentoren hier tijdens die uren klasvrij te maken om een stagiair te begeleiden.

5.4 Bekwaamheidsbewijzen

De Vlor sluit zich aan bij het idee om het stelsel van bekwaamheidsbewijzen hier ongemoeid te laten. Maar de nieuwe vorm van tewerkstelling, met name de in-service stage, wordt best duidelijk ingepast in het bestaande systeem.

De minister stelt wel een versoepeling in het vooruitzicht van de band tussen vakinhoudelijke opleiding en onderwijsbevoegdheid. De Vlor ziet niet in hoe deze band nog kan versoepeld worden. Hij is eerder voorstander van structurele mogelijkheden voor leerkrachten om tijdens hun loopbaan een bijkomende vakinhoudelijke opleiding te volgen en daarin onderwijsbevoegdheid te verwerven.

5.5 Van drie naar twee vakken bij professionele bachelors

De Vlor constateert een grote tevredenheid bij studenten en opleidingsinstellingen over de vrije combinatiemogelijkheden in de geïntegreerde lerarenopleidingen. Zij dragen bij tot de aantrekkingskracht van die opleidingen. Studenten kunnen keuzes maken die goed aansluiten bij hun persoonlijke belangstelling en aanleg. De keuzevrijheid sluit goed aan bij het concept van de semi-polivalente leraar in de eerste graad.

De idee van de homogene pakketten roept vragen op. Wat is een homogene combinatie? Wat zijn de criteria om bepaalde combinaties toe te laten en andere niet? Wie beslist of een bepaalde combinatie homogeen is of niet?

De Vlor staat niet negatief tegenover het voornemen van de minister om het aantal vakken te reduceren van drie naar twee. Een student die onderwijsbevoegdheid wil verwerven in een derde vak moet dit kunnen via het systeem van flexibilisering. Maar in de departementen lerarenopleiding in de hogescholen heeft de vermindering van drie naar twee vakken grote gevolgen voor de opdrachten van het personeel. De overheid zal moeten instaan voor de personele gevolgen van deze maatregel.

De conceptnota vermeldt niet wat het lot is van de bestaande combinaties met twee vakken: een vak van twee punten en een vak van 1 punt. De Vlor vreest dat bij verplichte combinaties van twee vakken een aantal combinaties onvoldoende belangstelling zullen

krijgen van studenten. Hogescholen zullen dan bepaalde combinaties niet meer kunnen aanbieden. Op termijn kan zo voor bepaalde vakken een tekort ontstaan.

De overheid motiveert de vermindering van drie naar twee vakken op twee manieren: én verdieping én vrijgekomen tijd besteden aan nieuwe taken voor de leerkracht. De Vlor vraagt aan de opleidingsinstellingen om een goed evenwicht te zoeken bij de invulling van de vrijgekomen opleidingstijd tussen vakinhoudelijke verdieping en voorbereiding op de nieuwe uitdagingen van het lerarenberoep.

5.6 Technisch regenten

Technisch regenten blijven nodig voor clusters waarvoor geen overeenkomstige bacheloropleiding bestaat. Zij blijven nodig in de eerste graad van het secundair onderwijs. Zij zijn het best opgeleid om technologische opvoeding te geven in de A-stroom.

Het is de verantwoordelijkheid van elke school om in haar personeelsbezetting een goed evenwicht na te streven tussen de pedagogische kwaliteiten van de technisch regent en de vakbekwaamheid van leerkrachten met een specifieke vooropleiding of beroepservaring en een pedagogisch diploma. De Vlor pleit voor zoveel mogelijk leerkrachten met een specifieke vakbekwaamheid, beroepservaring en een pedagogisch diploma in de tweede en de derde graad.

Op basis van deze argumenten pleit de Vlor voor het behoud van deze opleidingen.

5.7 De specifieke lerarenopleidingen aan hogescholen en universiteiten

Het is niet logisch de meesterproef in de ingebouwde opleidingen uitdrukkelijk te beperken tot het vakinhoudelijke. De keuze van het onderwerp van de meesterproef is een zaak van de opleidingsinstellingen⁽⁵⁾. Deze vrijheid zal de opbouw van vakdidactische kennis ten goede komen. De accreditatie zorgt voor de niveaubewaking van deze masters.

De opleidingen of faculteiten moeten zelf kunnen kiezen of zij een afstudeervariant lerarenopleiding organiseren. Bepaalde tweejarige masters zullen nooit vragende partij zijn om die afstudeervariant te organiseren.

Afgestudeerden van het hoger onderwijs moeten tijdens hun beroepsloopbaan een lerarenopleiding kunnen volgen aan hun hogeschool of universiteit.

5.8 De 'aparte' lerarenopleiding in het volwassenenonderwijs

De afgestudeerden van deze opleidingen zijn geen ander type leraar secundair onderwijs, later in de nota 'leraar secundair onderwijs groep 3' genoemd. De basiscompetenties en het beroepsprofiel van deze leraren zijn dezelfde als die van de leraren secundair onderwijs groep 2.

De omschrijving van 'zij-instromer' in de conceptnota beperkt de instroom in de GPB tot mensen met een professionele ervaring buiten het onderwijs van minimum 10 jaar. Deze periode is veel te lang. De Vlor vraagt verder overleg over de instroom in deze vorm van lerarenopleiding. Nu rekruteren deze opleidingen 65% van hun cursisten bij afgestudeerden van het hoger onderwijs. De conceptnota motiveert onvoldoende waarom deze opleidingen

5 De Vlor verwijst in dit verband naar de definitie van masterproef in het decreet van 14 augustus 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

in de toekomst niet verder kunnen instaan voor de opleiding van kandidaat-leraren met een basisdiploma hoger onderwijs. Het voorstel veronderstelt dat alle hogescholen en universiteiten aan hun basisopleidingen een lerarenopleiding toevoegen. Dit is een dure optie en niet alle basisopleidingen zijn hiervoor vragende partij. De Vlor pleit voor een synergie tussen hogescholen en universiteiten en centra voor volwassenenonderwijs. De Vlor wil een fijnere afstemming tussen hogeschoolopleidingen en GPB-opleidingen op basis van een overlegde verfijning van de definitie van generatiestudent. Het moet mogelijk zijn voor generatiestudenten met een basisdiploma in een opleiding waarvoor hogescholen of universiteiten geen lerarenopleiding aanbieden, om toch leraar te worden via een GPB-opleiding.

5.9 Mogelijkheid om personen tewerk te stellen zonder pedagogisch diploma

De mogelijkheid behouden om personen tewerk te stellen zonder pedagogisch diploma, ondergraaft het concept zelf. De Vlor pleit voor een regeling waarbij alleen leerkrachten met een pedagogisch diploma voor de klas staan. Dit kan alleen als de opleiding voor zij-instromers voldoende aantrekkelijk en haalbaar is voor mensen die volop in het beroepsleven staan. Het voorstel dat nu voorligt, voldoet niet aan deze voorwaarden.

5.10 Startcompetenties versus basiscompetenties

Voor de Vlor zijn startcompetenties gelijk aan basiscompetenties. De Vlor gebruikt het begrip startcompetenties niet. Basiscompetenties moeten gehaald worden aan het einde van de lerarenopleiding. Het beroepsprofiel bevat de competenties van de ervaren leerkracht.⁽⁶⁾ De Vlor herhaalt in dit verband zijn twijfel over de haalbaarheid van de basiscompetenties die nu gelden.

5.11 Inzetbaarheid van de uitstroom

Afgestudeerden van de lerarenopleiding moeten in alle scholen van alle netten aan de slag kunnen. Hoe ze dat aanpakken in de vakdidactiek is een zaak van de instellingen.

Brussel, 27 januari 2005

Jacques Perquy
administrateur-generaal

Ann Demeulemeester,
voorzitter

6 Advies over de basiscompetenties voor leraren, Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad, 23 maart 2004
AR/RHE/ADV/014